

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

NAMA 35.

HASTINGS.

Huræ 1, 1924.

TE TOA TAKITINI

TOA TAKITINI KAWENATA.

KUA whakakotahitia nga kape o *Te Toa Takitini* mai ano i a Maehe, 1923 Ki Pepuere 1924.

Kei konei nga korero a Takuta Te Rangihiroa, mo te mate mahunga o te tamariki, te whai korero a Te Peehi ki a Ngati Porou, nga korero mo Te Wiremu Karuwha, nga whakaatu mo nga moana o Te Arawa, nga kauhau a Pihopa Ataria, te Whakapuaetanga i te Whare-karakia kohatu o te PakiPaki, nga korero mo te Mihana whakaora a te Hikihana, nga whakamarama a te Honore A. T. Ngata mo nga taake whenua Maori, mo te mahi miraka kau, mo nga Kura Maori, nga papa tio, nga whenua raupatu, nga moni mokeke ki nga Maori mahi paamu, te huarahi hanga ture, me era atu korero nunui a Apirana. Kei konei hoki te mihi a Kapene Mea, me era atu korero whakamiharo. Kei te toe tonu etahi o nga kape engari kaore i rahi rawa. He tino pai te mahinga o tenei pukapuka. Hokona hei taonga tuku iho ki o uri. Kaore e tawhitotia enei korero. Ko te utu 12/-.

PORANGAHAU.

HE AROHA.—Kei te mihi *Te Toa Takitini* ki te kaha o nga tangata o Porangahau ki te awhina i nga mahi o te Whakapono. Pai atu ta ratou tiaki i te whare-karakia, tae atu ki to ratou urupa. Ko nga kakahu ataahua e iri mai ana i muri i te ata (altar) h tohu aroha na Colin Scott raua ko tona hoa wahine. E rima pauna te awhina a Porangahau i nga kai-kauwhae o te Pihopatanga o Ataria i Inia. Ko te whare o Hemi Rapaea, e ono nga ruuma, kua tapaea e raua ko tona hoa, hei whare Mihana mo te Hahi. Kei reira a Miss Bulstrode e noho ana. Kanui tona manaakitia e nga tangata o Porangahau.

He mea Panui e Rev. F. A. Bennett, he mea ta e Cliff Press,
Queen Street, Hastings, H.B.

TE TOA TAKITINI

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

Te Utu mo te Pepa 6/6 i te tau.

Me penei nga reta "*Te Toa Takitini*," Box 300, Hastings.

66

TE TOA TAKITINI.

Hurao 1, 1924.

HUI KAIKARAKIA.

I TU te hui o nga Kai-karakia whai raihana o te Atirikona-tanga o Haki Pei ki Hukarere Kura i te ahiahi o te Turei te 10 o nga ra o Hune, 1924, a no te ata o te Taite ka mutu. Itemea kei te ngaro te Pihopa ki nga takiwa o te Pei o Pereti, noho mai ana ko Atirikona Himikini hei Tiamana mo te Hui.

Ko nga tangata enei i tae mai:—

Pariha o Waipawa: A. Maaka, Taketake Tipene Matua, Hemi Kireka, Hare Reupena Edwards.

Pariha o Te Waipatu: Ihakara Robin.

Pariha o Moteo: Porokoru Mapu, Te Teira Maihi, Kipa Anaru.

Ko nga Minita: Atirikona Himikini, Rev. P. Hakiwai, me Rev. P. Peneti. I tae mai hoki a Tipi Houkamau o Ngati Porou, me Hapata Kaiwhata o Moteo.

I panuitia nga whakaatu a enei tangata mo to ratou pouri mo to ratou korenga e tae mai ki te Hui i te nui o nga raruraru:—Tuiro Tareha, Te Ripohau Epiha, Tame Hone, Huri-kino, me Te Katene Pukerua.

Ka mutu te kai i te 6 p.m. ka hui nga tamariki katoa o Hukarere me te ropu Kai-karakia ki te whare karakia o te kura. Ka mutu te karakia nui, ka puta nga tamariki, ka noho atu ko nga Minita me nga Kai-karakia. Ka tu mai te Atirikona ki te mihi ki te Hui, a ka mutu te Himene ka tukuna ma Peneti te kauwhau. Ko te kaupapa o tana kauwhau kei nga kupu o te Whakapono o Naibia: (1) Kotahi Hahi: (2) He Hahi Tapu: (3) Na nga Apotoro: (4) Te Hahi puta noa te ao.

I te mutuanga o te Karakia ka mihi nga manuhiri ki a ratou ki nga rangatira hoki o te Kura.

I te ata o te Wenerei ka takoto te Hapa a te Ariki i te 7.30 a.m. Ko Peneti te Minita ko Hakiwai te kai-awhina.

I te 9.30 ko te karakia o te ata me te kauwhau tuatahi a Atirikona Himikini ki nga kai-karakia.

Ko tana rarangi kei a Ruka 12:32:—"Kaua e mataku e te kahui nohinohi kua pai hoki to koutou Matua ki te homai i te rangatiratanga ki a koutou."

I te 11.15 ko te Ritani me te kauwhau tuarua a te Atirikona. Ko tana rarangi ko "Te Hahi."

I te 2 p.m. ko te Hui mo nga take a nga Kai-karakia. Koinei etahi o nga take i whakaaetia:--

1. Kia perehitia ano te Maramataka Maori a te Hahi i te tinatanga o ia tau o ia tau.

2. Kia perehitia mai he pukapuka whakamarama i nga mahi e tika ana ma nga kai-karakia.

3. Kia perehitia te tiiti a te Poari o nga whenua a te Hahi mo nga whenua e tungia nei e nga Whare-karakia Maori, kia tino marama ai ki nga Maori kaore he raruraru e pa ki nga Maori mehemea ka tukuna motuhaketia atu aua wahi ki nga Kai-tiaki a te Hahi.

4. Kia whakamaramatia te ture mo te nehu i nga tupapaku kaore nei i iriiritia, kia mahia mai hoki te tauira o te karakia mo te nehu i nga tupapaku kaore nei e ahei kia panuitia te karakia nehu a te Hahi ki a ratou.

5. Kia whakahoutia te rarangi o nga kai-karakia o tenei Atirikonatanga, kia raihanatia hoki etahi tangata e rite ana mo taua mahi.

6. Kia whakaputaina ki nga kai-karakia nga tohu hou o nga tangata kua raihanatia, ara nga mera, kia whakamaramatia hoki te tikanga o aua tohu. •

7. Kia mau tonu enei huihuinga o nga kai-karakia i ia tau i ia tau.

I te 5 p.m. he karakia, he hui inoi ngakau. I a Hakiwai te kauwhau. Ko tana rarangi i a Hoani 15: 4: "E kore e whai hua te manga ko ia anake; e kore hoki koutou, ki te kore e u ki roto ki a au."

I te 7 p.m. he karakia i te reo pakeha, na Rev. W. T. Drake i whakahaere te karakia, ko nga himene he Maori katoa. Ko te kauwhau he kupu poroporoaki na te Atirikona, he whakau hoki i nga mahi o te Hui ki te ugakau o tena o tena.

I te 8 p.m. he po ngahau na nga tamariki o te kura hei manaaki ma ratou i nga manuhiri i tae mai nei ki te Hui.

I te 7 a.m. i te Taite katakoto ano te karakia o te Hapa a te Ariki; ko P. Hakiwai te Minita ko Peneti te kai-awhina. Koinei te karakia whakamutunga o te Hui.

Nui atu te whakamiharo ki te pai o nga mahi katoa o tenei hui. I puta nga mihi ki te Atirikona mo tona kaha me tona marama ki te Whakahaere i nga take katoa i takoto atu ki tona aroaro. I puta ano hoki nga mihi ki a Miss Bulstrode me tona ropu awahina i a ia, ara ki nga kai-whakaako me nga tamariki o te kura, mo te kaha me te pai o ta ratou manaaki i nga tangata i tae mai ki tenei hui. Nui atu hoki te whakamiharo o nga tangata o te hui ki te pai, ki te ataahua o tenei kura o Hukarere. Ko etahi o nga tangata o te Hui katahi ano ka kite i taua kura. Ko tetahi o nga mea i tino whakamiharo ai te hui katoa ko te pai ko te tapu hoki o te whare-karakia o Hukarere.

NGA TANGATA RONGO-NUI O TE PAKEHA.

Na R.T.K.

KO nga tangata tino rongonui o te pakeha ara o nga iwi matau ehara i nga kiingi, i nga kuini; ehara i nga pirimia i nga mema Paremete; ehara i nga toa whawhai o tahaki o te moana; ehara i nga tangata e kupapa nei te tini ki a ratou kupu; ehara i nga tangata whai whenua, whai moni. E rangona ano enei tangata i o ratou na ra, ko etahi e roaroa te maunga o ratou ingoa i te ngutu o te tangata me whakaararotia. Ko nga tangata tino rongonui o te ao e werawera tonu nei o ratou ingoa i nga whakatupuranga katoa a taea noatia rano te mutunga o te ao—ko nga tohunga tuhituhi pukapuka, kai tito waiata. He tokomaha o enei tangata kua puehutia ki te kopu o te whenua ko a ratou kupu ia, ko o ratou whakaaro, ko a ratou whakaakoranga, kei te matomato tonu, e kore rawa e memeha. He hoa ratou no nga kingi, he hoa ratou no te tangata i nga taone nunui, he hoa ratou no te tangata i te pito o te ao; he hoa ratou no te hunga e rere ana i nga moana, he hoa ratou no te tangata e noho mokemoke ana i nga moutere ririki o te moana; he hoa ratou no nga kaumatua, he hemonga no ratou nga whare kura. E tamariki ana ano te pakeha ka whakaakona ki a ratou kupu, ki o ratou whakaaro. Inakoa tenei Maori e hautu nei mo ratou, he ohonga no te ngakau i a ratou kupu. Ko ratou oku hoa i nga mataaratanga i te po. i nga wa o te mauuitanga o te tinana, i nga wa mokemoke. Otira ko te tangata e mohio ana ki a ratou kaore i te mohio ki te mokemoke.

Ko nga tino tohunga o te reo Ingarihi. ara, ko etahi ko:—Shakespeare (Hakipia), Milton, Addison, Cowper, Pope, Goldsmith. Longfellow, Wordsworth, Coleridge, Byron, Grey, Southey, Browning, Sir Walter Scott, Burns, Shelley, Macaulay, Dickens. Thackeray. Tennyson. Ko etahi o enei tangata he tino rawa-kore, a mate rawa-kore atu, me Milton, me Cowper, me Goldsmith, me Burns. He tino rawa-kore enei tangata otira ko ratou tonu etahi tangata tino rongonui o te Ingarihi a e arohaina ratou mo a ratou korero mo ake tonu atu. E kore rawa ratou e mate.

Ko Korimete ara ko Oriwa Korimete he tamaiti na te minita. I te matenga o tona matua ka tino rawa-kore ia. ko tona oranga i te ao he oranga tino whakauaua a i mate ia ki tetahi whare tino he i Ranana. I a ia i Uropi, i haere tonu ia ma te wacwae, hei nga ahiahi, ka tu i waho o nga whare ka whakatangi i tana purutu hei utu kai, hei utu moenga mona. No te tau 1728 a Korimete i whanau ai, no te tau 1774 ka mate, e 46 ona tau.

E rua nga mea i tino rongonui ai tenei tangata, na tana pukapuka e kiia nei ko te “Vicar of Wakefield” (“Te Minita o Wakepira”) me tana korero ara waiata mo tona kainga tupu i kiia nei e ia ko:—

“Sweet Auburn! Loveliest village of the plain.”

“Aupana ataahua, kainga tino pai o te mania.”

I ngaro ia mo nga taumaha ki etahi whenua, i tona hokinga kua ngaro Aupana, ona matua me tona iwi. Ko te whenua katoa kua riro i tetahi tangata whai-moni, ko te iwi kainga kua ngaro rawa. Katahi katangihia e Kōrimete tona kainga, ka whakaara-aratia mai e ia nga tangata me o ratou whare me a ratau mara kua ururuatia; nga wahi i kanikani ai nga taitamariki, te whare i huihui ai nga tangata i nga ahiahi ki te korororero; te wahi i tu ai te whare-kura i whakaako ai te mahita; te wahi i tu ai te whare o te minita, ara tona papa. Ko nga tino korero a Kōrimete mo tona kai-whakaako me tona papa. Ko ana korero mo tona papa taku i whakamaori ai, ahakoa kahore i eke ki te tino ahuatanga o te reo Ingarihi, engaringari ko te aronga noa. He tika tonu e £40 ano te oranga o te papa o Kōrimete, na konei e kore e miharotia te rawa-koretanga o te tamaiti. Ko te "pae ra-uta" he kupu na toku iwi mo nga tangata e noho ana ki nga wahi ngahere, kahore nei i tata ki nga pa nunui.

TE KAI-KAUWHAU PAE RA-UTA.

I tua mai o te huru, i tiraha ai te mara ki te ra,
I ngawha noa ai nga puawai i te parae;
I reira, i te wahi i watea i te rakau,
Te turanga o te whare o te kai-kauwhau pae ra-uta.
He tangata ia i arohaina e te katoa,
He tino rangatira i tana wha tekau pauna i te tau;
Kihai i tata ki nga taone tona omanga tapu,
Kihai i whakawhiti, i whai ranei ki te whakawhiti, i tona pariha;
He tauhou ki te ngore, he kuware ki te rapu ingoa,
Kihai i nukunuku i tana i mohio ai he tika;
Ara ke atu hoki ta tona ngakau i mate nui ai;
Ko te hunga mate tana i hiki, te hiki i a ia ano.
I mohiotia tona whare e nga mangere tai-haere,
I riri ia ki to ratou mangere i rongoa ia i o ratou mate;
Ko te tangata pinono tana manuhiri,
I tatu nei nga pahau ki tona uma kaumatua.
Ko te tama maumau taonga, kua ngaro nei te whakahi,
I whakatata mai a kihai i tutea atu.
Ko te hoia kua mongamongatia i puritia kia noho,
Inaina nei ki te ahi, i tatakai nei i te po roa;
I tangi nei mona mate me nga kino o te pakanga,
Whakakeko ana i tona pouturu i whati ai te hoa riri.
Ngahau ana te kai-kauwhau i ana manuhiri,
Wareware ake ia ki o ratou kino i o ratou mate;
Kahore ana titiro mo te tika mo te he,
Kua tangi ke tona ngakau i tona aroha kahore ano kia puta.

Tana whakamanamana ko te atawhai rawakore,
Ko ona he i tauhinga ki te tika;
Hihiko tonu ki tana mahi, ki te karanga ki a ia,
I mataara ia, i tangi, i inoi, i mamae, mo katoa;
Ano ko te manu e mirimiri ana
Ki tana pi kia rere raua whakaterangi,
Waihoki mirimiri ana ia akiaki ana kia hohoro,
Kia aru i a ia, ko ia ano hei arahi, ki nga ao marama.

I te whare-karakia whakaiti kau tona ahua,
Tapu ana tona tu ko ia ano hei tatai mo te whare,
Ko nga kupu i taka mai i ona ngutu ngoto tonu,

Ko nga wairangi i haere mai ki te whakato i noho iho ki te inoi,
 Mutu kau te karakia hohoro tonu tana kahui,
 Awhio tonu i ta te Atua pononga:
 Ko nga tamariki i aru i karanga i a ia,
 I kume i tona kakahu kia kata mai ia ki a ratou,
 I pupu ake i tona ngakau tana mihi, he mihi matua,
 Ko to ratou ora tona ora, ko o ratou mate ona mate;
 Tana i hoatu ai no te ngakau, he aroha he tangi,
 Ko tona ngakau ia okioki tonu ki te rangi,
 Pera me te maunga teitei e titi nei ki te rangi,
 Ko te take nei kei te raorao ko te tihi puta pu ki nga kapua,
 Ahakoa akina tona uma e nga hau pukeri nui,
 Tiaho tonu ia te ra ki tona matenga.

E rua nga tino kupu whakarite kei enei korero. Tuatahi, ko te manu e whakatangitangi ana ki tana pi kia whakarerea te kohanga kia rere raua ki te takiwa me te minita pae ra-uta i patipati i te tangata kia whakarerea nga mea o tenei ao kia rere whaka-te-rangi raua. Tuarua, ko te maunga teitei kei waenganui noa te marangai ko te tihi ia kei te aio tonu waihoki ahakoa te minita pae ra-uta akina tona umu e nga raruraru o te ao ko te manaakitanga ia a te Atua kei te tiaho tonu ki tona matenga. Ata korerotia enei korero hei whakanui i nga whakaaro kia ea ai te tuhituhitanga a ta koutou mokai. Tatau. tatau!

TE PIHOPA O WAIAPU.

Ki te Etita.

NO te 5 o nga ra o Hune ka tae mai te Pihopa ki Matata, ko te rohe tenei o te pariha o Whakatane ki te taha hauauru. I te 7 o nga haora i te po ka whakahaerea te karakia whakau e te Pihopa ki roto ia Akutini whare-karakia. toko-ono te hunga i whakaungia, toko-rima nga pakeha, kotahi te Maori. Ko taua Maori kua whakamanaia e te Pihopa hei kai-karakia. Na kia noho mohio nga hoa i tera wahi, i tera wahi, tenei a Hami Apiata to koutou hoa takatapui i era nga ra. tae mai ki roto i enei ra, koia katoa tenei, a haere ake nei. Kua tu to koutou hoa, hei hoia ma te Ariki:—

Hoia o te Hahi.

Whakatika ra

Nei te tohu mana

Ko te ripeka.

Tera nga hoa e ki mai, hanga mokemoke ana to matou hoa a Hami, tona turanga ake he pakeha katoa ona hoa. Kaore to koutou hoa e mokemoke, nana pakeha mai, aha mai he rite tonu ki a ia, he kawai heke iho ia Tamatea. Tona pepeha, "He kotahi na Tamatea e horu te moana." Ko te kupu nui rawa koia tenei: "Te tangata ebara i te hoa noku, he hoa riri ia ki ahau. Te tangata kaore e kohikohi tahi maua e titaritari ana."

No te 6 o nga ra ka tae mai te Pihopa ki Whakatane. I te 8 o nga ra i te 11 o nga haora i te ata o te Ratapu o te Petekoha, ka tae te Pihopa ki te whara-karakia maori i te Pahou.

Na te Pihopa i whakatakoto te hapa a te Ariki. I te kaha kino o te hau me te marangai, kihai te nuinga o te Hahi i rupeke mai. Kanui te whakamihī o te hunga i rongo i te kauhau a te Pihopa, kaha atu te ngotonga o nga kupu o tana kauhau ki nga ngakau o te whakaminenga. Ko nga kupu whakamutunga a te Pihopa koia enei:—"Kanui te mate o taku Hahi Maori, i te kore minita, e hiahia ana ahau kia toko-waru, nga minita Maori mo taku Pihopatanga. Kei hea e ngaro ana, nga tai-tamariki marama i roto i a koutou? Ma koutou e whakakapi enei turanga, me nga turanga o nga minita Maori i tera wahi, i tera wahi, i roto i nga ra e heke iho nei. Ki te kore koutou e whakaaro nui mo tenei take, ka mate te Hahi, mate rawa. Kapai koia koutou me mau mai e ahau me Hainamana nga minita mo koutou mo te Hahi Maori? I te mutunga o te karakia ki nga Maori ka riro te Pihopa ki nga pakeha No te 2 o nga haora i te ahi ahi o te mane, ka hui nga Maori me nga pakeha ki te whare-mihana. Ka tae mai te Pihopa ka whakahaerea te karakia whakatapu i te whare-mihana. Ka whakawahia ko Mihi Kereitana (Miss Clayton) te wahine whakahaere mo taua whare mihana. I whakamaramatia e te Pihopa te ahua o taua mihana:—"Ko tenei mihana hei wahi e huihui ai te Hahi, ki te ako, ki te rapu i nga huarahi e tipu ai nga mahi o te whakapono i roto ia koutou me a koutou tamariki.

I te 12 o nga ra ka tae te Pihopa ki Ruatoki i te whare-mihana, ia Mihi Hea, ratou ko ana tamariki, te Pihopa e noho ana. Ko Mihi Hea (Miss Hare) te wahine whakahaere o tenei mihana, tekau-ma-ono nga tamariki kei a ia e tiaki ana, timata ake nga tau i te 3½ ka piki haere taenoa ki te mea koeke tekau-matahi (11) nga tau. Ko te nuinga o nga tamariki nei he pani, kaore he matua. Ko te kotahi anake o Mihi Hea kei te tiaki, ko te Hahi pakeha kei te whangai. He wahi iti nei ta te Hahi Maori, chara i te whakaaro nui rawa. He Maori katoa nga tamariki nei, nau na te Hahi Maori nga tamariki nei. Tekau-ma-ono he wahine katoa. Kei te whakatipungia ake hei wahine totika, whai-whakaaro, pai, ngawari, aroha ki te tangata, me te marama ki nga ritenga o te whakapono. Nui atu te whakamihī o te Pihopa ki aua tamariki, te mohio me te hohoro ki te ako i nga mea e hoatu ana ki a ratou. Mehemea he ra no te waimarie, i roto i nga ra e tu mai nei, tera e kitea e te iwi Maori, he wahine i roto i te hanga tamariki nei, hei whaea mo te Apirana tuarua o te matauranga. Ki te kore i waimarie ki te whiwhi i te Apirana tuarua i roto i tenei whakatipuranga tena pea ka waimarie ko tetahi o nga tamariki nei hei whaea mo tetahi Pihopa Maori. Ko te kainga e noho atu nei, te hanga tamariki nei, he tino kainga matao. No reira ka inoi atu ki nga hoa, kia kaua e moumoutia nga kakahu tahitahi, engari tukua mai kia Mihi Hea ki Ruatoki hei mahana mo a tatau tamariki pani.

I te 14 o nga ra i te 10 o nga haora i te ata o te Hatarei, ka

whakahaerea te karakia Iriiri-kaumatua e te Pihopa ki roto i te whare-karakia o Ruatoki. Ka mutu te iriiri ka whakahaere ko te marena. Na te minita o te pariha te marena i whakahaere, tokowaru te hunga marena, e wha nga tane, e wha nga wahine, he hunga kaumatua katoa.

I te 15 o nga ra i te 11 o nga haora i te ata o te Ratapu o te Tokotoru, ka whakatakotoria e te Pihopa te hapa a te Ariki ki te whare-karakia. Nui atu te whakamihi o te Hahi o Ruatoki ki te kauhau a te Pihopa. I puta etahi kupu nunui i te Pihopa me nga tohutohu kaha ki te Hahi o Ruatoki, me nga inoi taurangi mo nga tamariki o Ruatoki kei te kura minita i Akarana.

I te 2 o nga haora i te ahiahi ka whakahaerea e te Pihopa te karakia whakapa ringaringa ki te hunga mauui. I muri iho ko te karakia whakau. Tokowaru te hunga i whakaungia ko taua hunga katoa tenei i marenatia. He hunga uru hou mai tenei ki te Hahi. Tena koutou te hunga uru hou mai. Kia tau nga manaakitanga maha kia koutou katoa, kia u kia mau ki nga tohutohu a te Pihopa. Tenei te oha atu nei kia Rotu Rangi, kia Hori Aterea kia Wiremu Tereina me Paora Rangiaho, kia nui nga whakawhetai kia koutou ara ki te Hahi katoa. Mo koutou i kaha ki te arataki i nga mahi a te Hahi, i puta ai he maramatanga, ki nga tai-tamariki.

Na taua maramatanga kia puta ake e toru nga ihi koia enei:—

Ko Wharetini Rangi o Ruatoki, no Maehe ka tae ki te kura minita i Akarana.

Ko te Ramahaki Rangiaho o Ruatoki, no te 5 o nga ra o Hune nei ka tae ki te kura minita i Akarana.

Ko Wiremu te Moana o Ruatoki, kei te noho haere ki te kura minita i Akarana, ki te kore he ruuma i tenei tau, kua whanga mo tera tau.

Kua titaha ia koe ia Ruatoki, te Pihopa ratou ko ana minita Hainamana.

June 19, 1924.

—E. M. Eruini.

TE WHARANGI MA TE POARI O NGA MOANA O TE ARAWA.

HE whakaatu tenei kua tangohia e te Poari o Te Arawa tetahi wharangi o *Te Toa Takitini* hei perehitanga i ia marama i ia marama i nga mahi, me nga ripoata o nga hui a te Poari. Kua waiho ma ratou e utu te perehitanga o taua wharangi, ara £12/10/- i te tau. Kia ora te Poari o te Arawa mo tenei awhina mai a koutou i ta koutou tamaiti. Mana e mahara ki te rokiroki a tana tupuna a Whakaotirangi, ka tiaki pai ai i ta koutou o i tapae mai nei ki a ia. Engari kia mahara ano ra, rangatira ma, ka nui ana nga moko hei whakairo maana, kia rahi ake ano hoki nga taro. E ki ana hoki te whakatauki, "He taro ka tu te piko o te whakairo." Kia ora tataua nga matua o ta tatou tamaiti.

NGA KOMITI O TE ARAWA.

KUA whakaturia e te Poari o Te Arawa etahi komiti paku, hei whakahaere i nga take wehe, ka ripoata atu ai ki te Komiti topu.

1.—MO NGA MARAE ME NGA PENIHANA.

Morehu te Kirikau, Minita mo nga Marae me nga Penihana:—

Tiakiawa Tahuriorangi.

Taimona Matuha.

Rev. W. A. Te Waaka.

Raureti Mokonuiarangi.

Kua tapaea mai ki a ratou te moni, £2,200 mo tenei tau.

2.—AHUWHENUA ME NGA WHARE MO NGA TANGATA MAHI.

Wiremu Ereata, Minita mo nga Whenua.

H. Macpherson.

Heketoro Hikairo.

Aperahama Wiari.

Te Uara.

Kua tapaea ma tenei Komiti te moni, £1,500 mo tenei tau.

3.—MO NGA KURA ME NGA HOHIPERA.

H. Tai Mitchell, Minita mo nga Kura.

Raureti Mokonuiarangi.

Morehu Kirikau.

Kepa Ehau.

Wirihana Tamati.

Kua wahia mai te £1,000 ma tenei Komiti mo tenei tau.

4.—NGA MAHI MAORI MOTUHAKE.

Ko Kepa Ehau te Minita.

Waaka te Rohu.

Aperahama Wiari.

Mika Aporo.

Peeti Hareti.

Heketoro Hikairo.

Morehu te Kirikau.

Kua wahia mai £750 mo nga take a tenei komiti.

E £250 te moni e wehea ana i ia tau hei whangai haere i nga tahua a te Poari. Ko te £1,000 i wehea ai ma nga hoia kua whakahokia mai e nga mema hoia o te Poari, a na ratou ano i tono kia apititia taua moni ki te moni i raro i te whakapokotanga "Ahuwhenua."

I tac mai he tono ma nga Kai-whakahaere o te Wikitoria Kura i Akarana, kia awhinatia atu to ratou kura. Whakaaetia ana kia £50 hei awhina i taua kura i tenei tau.

Kua tono te Poari kia takoto atu ki to ratou aroaro he ripoata mo te kohatu whakamahara mo nga hoia o Te Arawa, me nga raruraru o te kechi o nga moana.

Kaore e hapa te ora o te rewharewha me te maremare i te
WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE— 1/9, 2/9 patara.

TE POARI O NGA MOANA O TE ARAWA.

I TU te Hui a te Poari ki Rotorua i te 11 o nga ra o Hune, 1924. He nui nga take i whakahaeretia ara ko enei e whai ake nei.

1. Te tono kia wehea tetahi £2000 i te tau mo nga whakahaere e pa ana ki etahi o nga Hapu o te Arawa, i whiriwhiritia a hikitia ana mo tetahi ono marama.
2. I tuku mihi te Poari kia Sir James Gunson mo te tohu a te Kingi kua hoatu ki aia.
3. I whakaae te Poari kia haere te Minita o nga Marae me nga Penihana, me taua Komiti ki nga marae o te Arawa titiro ai i te ahua o nga marae me nga Kaumatua e tika ana kia whakawhiwhia ki te Penihana.
4. I whakaae te Poari kia haere te Minita o nga Whenua me nga Workers' Dwellings me tana Komiti ki te titiro i etahi whenua Karauna i te Whaiti Urewera hei whakanohonoho i etahi o nga tamariki o te Arawa i raro i te take ahuwhenua.

I tenei wa ka motini tia kia hiki te Poari a kia noho nga Komiti ki te whiriwhiri i nga take e pa ana ki tena Komiti.

I te 14 o nga ra o Hune ka tukua mai nga Ripoata a nga Komiti kia paahitia e te Poari.

Te Komiti o nga Marae me nga Penihana. Te Morehu te Kirikau, te Minita a ko Raureti Mokonuiarangi te Hekeretari.

(a) He tono penihana na tetahi tangata kapo. I whakaetia.

(b) He tono mo te Marae i Otukawa Te Puke mo te wharekai. £100 i whakaritea.

(c) He tono mo tetahi awhina mo te Whare Runanga hou ki Matawera e tata ana ki Rotorua. £100 i whakaritea.

(d) Mo nga wai mo Mourea me Waituhi. £100 i whakaetia i tenei wa.

(e) Tono mo te wharekai ia Tia Te Puke. £37 i whakaetia.

(f) Tono mo te wai i Maketu. £40 i whakaetia.

(g) Tono mo tetahi awhina mo te Aomarama Hall hei peita. E £25 i whakaritea.

Te Komiti o te Matauranga me nga Hohipera. Ko Taiporutu te Mapu te Minita a ko Wirihana Tamati te Hekeretari.

(a) Te tono mo tetahi awhina mo tetahi tamaiti kei te Kareti e kura ana. E £55 i te tau i whakaetia mo nga tau e toru.

(b) To tono mo tetahi awhina ano mo tetahi tamaiti i raro i te take mahi a ringa. I hikitia mo etahi uiuitanga.

(c) Te tono awhina a te Hahi Katorika mo te Kura (Convent) hou ka whakatungia ki Rotorua e £4000 te utu. I whakaetia tenei tono engari mo te wa e oti ai te kura ka whakarite ai.

(d) Te tono a te Arawa i Matata me Otamarakau kia awhinatia te Convent i Matata mo nga rongoa. E £40 i te tau i whakaritea.

Te Komiti o nga whenua me nga Workers' Dwellings. Ko Wiremu Ereata te Minita ko H. Macpherson te Hekeretari.

He nui nga tono awhina i tae mai ki tenei Komiti, engari i runga i te hapa o nga whakamarama whakaotia ana e te Komiti me perehi etahi pukapuka tono ktahi ko tuku ai ki nga Kai Tono kia whakakiia mai katahi ka tuku mai, a mo tera huinga o te Poari ka whiriwhiri ai.

(a) Te Tono mo tetahi awhina hei whakaoti i tetahi whare noho. E £40 i whakaritea.

(b) Te tono mo tetahi whare noho hei whakanui atu. He £100 i whakaaetia.

Te Komiti o nga Take Takitahi me nga whaka-iro. Ko Kepa Ehau te Minita engari i te mea kei te mate ia whakatungia ana ko te Rev. Waaka te Rohu te Minita a ko Rانiera Kingi te Hekeretari.

(a) Te Kohatu Whakamaharatanga o nga Hoia o te Arawa. I whakaaetia kia tonoa te Tohunga whakaara i te Kohatu kia taemai ki Rotorua a te turanga o te Poari a muri ake nei.

(b) Te Whare Boarding House. I tirohia e te Komiti tetahi whare i roto ano i te taone ko te utu e £3,300 taenao ki nga tekiona e toru he haawhe eka te nui. I whakaae te Komiti me hoko aua Tekiona me te whare mo taua moni. Ko te whakaotinga a te Poari i hikitia mo tera nohanga o te Poari.

I paahitia nga Pire i tata ki te £200 me utu e te Hekeretari.

Ka mutu i konei te Hui tuatoru a te Poari o te Arawa.

—*Taiporutu Te Mapu,*
Tiamana.

HE MIHI KI A TE ARAWA.

TENEI te reta mihi a Takuta Wi Repa mo te kaupapa a Te Arawa kua tae mai ki te Etita o ta tatou pepa. engari he reo pakeha. He pai, he Marama, he hohonu hoki no nga korero a tenei o tatou tangata marama, kua tonoa atu ki te Takuta kia tuhia mai e ia i te reo Maori hei perehi ki te pepa o Akuhata. Ko tana mihi nui ko te kaupapa mo nga huarahi o te matauranga. Ko ana mihi e tika ana mo te iwi Maori nui tonu. ara hei whakaarotanga ma ia hapu ma ia hapu o te iwi Maori.

Kia ora e Takuta Wi Repa. me o mihi ki tera o tatou iwi e rapu hohonu nei i nga tikanga e puta ai te ihu o a tatou tamariki, o a tatou mokopuna.

HUI A TUHOE.

HON. A. T. NGATA, M.P. Kua tae mai te whakaatu a te Honore A. T. Ngata, kaore ia e watea ki te haere ki te hui a Tuhoe. Kua puare te Paremata, a kaore ia e ahei te haere tawhiti atu i Poneke i roto i enei ra tata e takoto mai nei. I te tau riterite o nga pooti o te Kawanatanga me te apetihana kaore e mohiotia te putanga ohoreretanga o nga take nunui.

Mo te Puru me kai i te **WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE**—1/9, 2/9 patara.

MATENGA O TE HURINUI APANUI.

No te mutunga o nga ra o Mei ka mate te morehu kau-matua rangatira o Whakatane a Te Hurinui Apanui.

He tangata tenei i pupuri i nga mana rangatira o ona tupuna, a i arohatia nuitia e ona iwi, ahakoa pakeha, ahakoa Maori. I te ra i nehua ai i tata ki te 2,000 nga tangata i tae ki tona urupa i Whakatane. He tohu tenei no te whakaaro nui o te iwi ki a ia. Rite tonu te aroha o te pakeha o te Maori ki to ratou rangatira. Na nga pakeha nga mihi nui ki a ia, he mana no ana kupu, he tika no ana whakahaere. Haere e koro ki tou okiokitanga. Waiho ma o iwi pakeha, Maori, e mihi tou ahuatanga, ma o mokopuna e whai te tauira pai i whakatakotoria mai nei e koe.

— KUA MOE A TIAKI REWIRI.

HE nui te pouri i te taenga mai o nga whakaatu, kua hinga tenei tangata whakaaro nui a Tiaki Rewiri. No te 22 o Hune i moe ai. Koinei te tino tangata kaha ki te hapai i nga tikanga nunui o roto o Whakatane, te taha ki te tinana, te taha ki te whakapono. Ma ana reta e tuhi mai nei i tena wa i tena wa ki *Te Toa Takitini* e whakaatu tona ahua, ara tona marama, me te hangai tonu o ana tikanga me ana korero. Kaore ona hopohopo ki te tangata. He hangai tonu tona riri mo nga mahi he katoa. Ko Tiaki Rewiri te pou o te whakapono o te Hahi i Whakatane. Haere ra e te hoa rangatira, te tangata kaha ki te arataki i te iwi ki nga huarahi o te tika. Haere te poutoko-manawa o te Hahi. whakawhiti atu i te pouritanga ki te maramatanga i te mate ki te ora. Ko wai ra hei hapai i to koroka i muri a koe? Kei te tangi atu *Te Toa Takitini* ki nga morehu o Mataatua. Ka tokorua rawa enei to-tara nunui ka hinga atu nei i te wa kotahi. Haruru ana te whenua. Morehu ma! kia kaha, kia manawanui. Ma te Atua e whakamarama o koutou pouritanga katoa.

NGA WHAKAMATAUTAU O TE AUTE KARETI

NO te 14 o nga ra o Tihema ka tukuna nga mera, nga tiwhikete, me nga paraihe e te Pihopa o Waiapu ki nga tamariki o Te Aute Kareti. Ko nga tamariki enei i paahi i nga whakamatautau.

Dux (upoko o nga tamariki o te Kareti), Gold Medal:— Waaka Morete.

Tuarua (Silver Medal).—Ruka Rangi.

Divinity (Mo nga Karaipiture).—Karaihe 5 me 6: Autiti Wikiriwhi. Karaihe 4: J. Kerehi. Karaihe 4: W. Ngata. Karaihe 3: Mohi Arapata.

Paraihe mo te pai o te panui i nga upoko Karaipiture i roto i nga karakia.—(1) D. Waretini, (2) Mohi Arapata.

Paraihe a te Tumuaki.—(1) Walker Morete, (2) Luke Rangi. Progress (pai o te piki haere o te Matauranga.—James Leach.

PROFICIENCY PRIZES.—Karaihe 6: Walker Morete 1, Luke Rangi 2, Pene Whaipooti 3. Karaihe 5: Norris Turley 1, John Redmond 2, Autiti Wikiriwhi 3; mo te reo Ratini (Latin), N. Turley. Karaihe 4 (R.): J. Waaka 1, H. Huata 2, D. Mulligan 3. Karaihe 4: Wiremu Erueti 1, Kepa Nuku 2, William Ngata 3. Karaihe 3: Moses Arapata 1, Kahora Rangawhenua 2, Selwyn Te Paa 3.

Prefects:—Peter Ihaia 1, Sam Ruawai 2.

Mo Nga Mahi Paamu.—J. Leach 1, H. Huata 2, Horowai Morete 3, W. Potaka 4.

Mathematics (Special).—K. Nuku.

E mihi ana te Tumuaki ki enei tangata mo nga paraihe i arohatia mai e ratou ki Te Kareti:—Nga Trustee, Arani Wiremu, Hinepaketia Wiremu. Revd. Neild, me Nurse Barrow.

NGA KORERO WHARE WANANGA ME NGA KARIPITURE.

(*Na Wiremu Te Moana, Ruutoki.*)

C.—MO TE PATAI TUATORU; E HAERE ANA TATOU KI WHEA A MURI AKE NEI.

NA, ahakoa kua whakahokia ano te patai nei i runga ake ra ara katae katoa tatou ki te aroaro o te Atua, kia riro mai ai ia tatou a tatou mea tanga i tenei ao, hei utu kia tatou, engari ko te tikanga o te whakaoranga e kore e marama i te ra: no reira hemea e tino marama ai tatou me timata ki nga tikanga o te Rongo-pai o Ihu Karaiti. Nana, kahore pea he matauranga i o tatou tupuna Maori onamata ki tenei take, ara ki te rongopai. Heoi ano te mea i mohio ana ko te kakenga ake o Tawhaki ki te rangi, ko on a take kaore iata maramatia. Heoi ano te mea i mohiotia ana i roto inga akoranga o te whare Wananga: ko te putake mai o nga tamarihi wairua a te Atua ki tenei ao ina runga mai i te wairua. i te wai: no te mea na te Atua nga mea katoa: na te wairua nga mea katoa na te uha, na te toa nga mea katoa: na te ahi, na te wai nga mea katoa.

Na konei tatou ikore ai e mohio, i haere mai tatou i whea, na te toto iroto io tatou tinana. Na, e ki ana o tatou tupuna, ki te kore tatou e tohia e kore tatou e hoki atu ki te Atua. me nga Whatukura, me nga Mareikura i roto i te rangi: no te mea kahore koe e whakaaetia kia whakamakia ki nga wai tapu o te rangi. ki te wai tohi o Puhaorangi o Ohomairangi, o Hinekaurorohia ma reira nei koe e tu koha kore ai i te aroaro o nga mano tini o nga rangi.

Tuarua, kia hemo rano te toto i roto i te tinana, kia whakakiia ou uaua toto i te ahi (ahi komau). me te wairua, katahi ano koe ka Atua, ka hoki atu ai ki te aroaro o te matua, o nga wairua katoa. Kati, ko nga tikanga tuatahi o te Rongo-pai o Ihu Karaiti: ko te whakapono. ko te ripenetatanga, ko te

iriiri hei murunga hara, ko te whakapakanga o nga ringaringa mo te hoatutanga o te Wairua Tapu. He aha te Rongo-pai? Ko te kaha o te Atua. Roma 1: 16-17. "Kahore hoki oku whakama ki te Rongo-pai o te Karaiti: ko te kaha hoki ia o te Atua hei whakaora mo nga tangata katoa e whakapono ana; mote Hurai ki mua, mote Kariki ano hoki. Kei reira hoki e whakakitea ana ta te Atua tika, hemea no te Whakapono ki te whakapono, kua oti nei hoki te tuhituhi ma te whakapono e ora ai te tangata tika."

He aha te Whakapono? Hiperu 11: 1. "Na, te whakapono he whakapumautanga inga mea e tumanakohia atu ana, he whakakitenga inga mea kahore nei e kitea." He aha te painga o te whakapono ki te tangata e whakapono ana? Hiperu 11: 6. "Na ki te kahore he whakapono, e kore e taea he mea e ahua-reka mai ai ia; ki te haere hoki tetahi ki te Atua, me whakapono koia ano tenei ko te Atua, a e hoatu ana ano e ia he utu ki te hunga e ata rapu ana ia ia!" Ka ora ranei te tangata i te whakapono anake? Kahore rapea, e mea ra hoki a Heemi apotoro. "He mea mate te whakapono koia anake, engari manga mahi ka tika ai te whakapono." He aha i meinga ai manga mahi rawa e tika ai te whakapono? E rite ana hoki ki te tangata, ki te kore te wairua ka hemo te tinana o te tangata. He aha atu tetahi take? Mehemea hoki e taea ana te tangata te whakaora e te whakapono anake, penei kua taea hoki te whakaora i te rewera, no te mea e whakapono ratou, e tika ana te Atua. Hemi 2: 19: "E whakapono ana koe kotahi tonu te Atua; e pai ana tau meatanga; e whakapono ana hoki nga rewera, mete wiri ano ratou."

Kia pewhea rawa te nui o te whakapono o te tangata? Kia nui rawa? Kahore. E mea ra hoki te Kai-whakaora: "Na, ki te mea he whakapono to koutou, pera mete pua nani te rahi, e mea koutou kitenei maunga: Nekeatu i konei kitera wahi! A ka neke; kahore hoki he mea ekore e taea e koutou." He maha oti nga whakapono tika e ora ai te tangata? Kahore, kotahi ano. Epeha 4: 5. "Kotahi Ariki. kotahi whakapono. kotahi iriiringa."

He aha te take i meinga ai tatou kia ripeneta? Te tikanga tuarua o te Rongo-pai, e mea ana te Ariki. "Ki te kore koutou e ripeneta ka pera ano hoki koutou te mate." Ruka 13: 5: "Kotaku tenei kia koutou. Kahore: engari ki te kore koutou e ripeneta, ka pera ano koutou te mate." Matiu 3: 8. "Na, whakaputaia he hua e rite ana ki o te ripeneta." Ehekiera 33: 16.

Ehekiera 33: 16. "E kore tetahi o ona hara i hara ai ia e maharatia kia ia: kua mahia e ia te mea e tika ana. e rite ana: ka ora ano ia." Hoere 2: 12-13. "Na, tahuri ra aianeia kia au, e ai ta Ihowa, o koutou ngakau katoa irunga ano i te noho puku. i te tangi, i te ane: Haea hoki o koutou ngakau, haunga o koutou kakahu, a tahuri kia Ihowa, kito koutou Atua, he aroha hoki tana. he mahi tohu. he puhoi ki te riri. henui

tona atawhai, a e hoki iho ana ana whakaaro i te kino." Nga mahi 2: 38. "Na, ko te meatanga a Pita kia ratou, Ripeneta kia iriiria tena tangata, tena tangata, o koutou irunga i te ingoa o Ihu Karaiti, hei murunga hara; a kariro ia koutou te homaitanga o te Wairua Tapu."

He aha te iriiringa? Te tikanga tuatoru o te Rongo-pai: He ture na te Karaiti, imea hoki ia ki ana akonga. Maka 16: 15-16. "A kamea kia ratou, Haere ki te ao katoa. Koia e whakaponono ana, a ka oti te iriiri, ka whakaorangia, na te tangata e kore e whakaponono, katau te he kia ia." Na i mohio to tatou Ariki e tika ana te iriiringa kia whakaritea, a haere ana ia **kia** Hoani Kai-iriiri kia iriiria e ia Matiu 3: 13, 14, 15: "I reira ka haere mai a Ihu i Kariri ki Horano kia Hoani, kia iriiria e ia. Otira ka whakakahore a Hoani kia ia kamea: Ko te tkianga ra ko au kia iriiria e koe, a e haere ana mai koe kia au? Na ka whakahokia e Ihu. a kamea kia ia, Tukua ra aiane; ko te tikanga hoki tenei mataua kia whakarite nga mea tika katoa."

(Taria te roanga.)

KO NGA PARIHA MAORI E MANAAKI ANA I NGA MIHANA.

KO NGA KOHI ENEI MUTU MAI I A MAEHE 31, 1924.

							Hainamana o Etahi atu								
Te Pariha	Meranihia			Inia			Tiapani			Niu Tireni			Mihana		
	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.
Hikurangi	9	0	9												
Kawakawa	1	10	0												
Moteo ..	1	10	0	6	0	0									
Rotorua ..	8	5	1	10	0	0	1	12	10		10	0	5	0	0
Ruatoki ..		10	0	1	15	0		10	0						
Taupo ..	1	0	0												
Te Kaha ..							5	0	0						
Te Puke ..	5	4	0												
Waiapu ..	3	10	0				4	17	0				10	0	0
Waipatu ..	6	5	0	22	4	8	10	16	6	4	2	2	1	0	0
Wairoa ..				5	0	0									
Waipawa ..		15	0	5	0	0									
Whakarewa-															
rewa ..	1	17	0	2	10	0				1	12	5	2	5	6
Whakatane							1	0	0						
Whangara ..	2	0	0												
Porangahau															
S.S.														10	0
Schools—															
Owhataiti	2	0	0												
Te Aute ..	10	0	0										1	1	0
Hukarere	4	8	0										40	0	0

Tera ano etahi no muri nei i tae mai ai, mo tera marama ka whakaatu.

HE PORA KIEKIE MO TE TAMAITI.

£	s.	d.		£	s.	d.
Nikora Peeti, Maki- rikiri	6	6	Henare Pereto, Te Araroa	1	0	0
Ngakuru Pene Ha- are, Mitimiti ..	13	0	Inia Ranginui, Ka- kahi		6	6
Toki Wharetapu, Ruatoiki North ..	6	6	E. G. Loten, Te Aute		12	6
Ihimera Rangihapai- nga Paruki, Kahi- ka, Te Puke ..	6	6	Reweti T Kohere, Te Araroa ..	1	0	0
Z. Mitchell, Ohine- mutu, Rotorua ..	6	6	Pene Hema, Fraser- town		6	0
Hemi Kainamu, Mo- haka	6	6	Ngatai —, Manga- muka		6	6
Paora Hapi, Nuhaka	6	0	Pera Netana, Ma- ropiu		6	6
Miss Bulstrode, Po- rangahau	10	0	Pene Hema, Fraser- town		6	6
Per Rev. Kohere:—			Te Otimi, Maketu ..		6	6
Hirai Te Ngahue, Te Araroa ..	6	6	Henare Tumango, Wanganui ..	1	7	6
Waiheke Puha, Te Araroa	6	6	Matiu Te Aranui, Whangarei ..		6	6
Tu Mahue, Te Ara- roa	6	6	Kaipara Te Aranui, Kaukapakapa ..		6	6
Mohi Ngatai, Te Araroa	6	6				

MARAMATAKA.

HURAE.

- 6—Ratapu 3 i Muri i to te Tokotoru. G
 1 Ham 2: 1 ki 27. Mahi 13: 1 ki 26.
 1 Ham. 3. Mahi 1: 18.
- 13—Ratapu 4 i Muri i to te Tokotoru. G
 1 Ham 12. Mahi 17, 16.
 1 Ham. 13. Matiu 6: 1-19.
- 20—Ratapu 5 i Muri i to te Tokotoru.
 1 Ham. 15: 1 ki 24. Mahi 21: 17 ki
 37.
 1 Ham. 16. Matiu 10: 1 ki 24.
- 25—Paraire: Ra o Hemi Apotoro R
- 27—Ratapu 6 i Muri i to te Tokotoru G
 2 Ham. 1. Mahi 26.
 2 Hami 12 1 ki 24. Matiu 13, 53 ki
 14: 13.

AKUHATA.

- 3—Ratapu 7 i Muri i to te Tokotoru. G
 1 Whpa. 21. Roma 3.
 1 Whpa. 22. Mati. 18: 1—21.
- 10—Ratapu 8 i Muri i to te Tokotoru. G
 1 Whpa. 29. Roma 9: 1—19. G
 2 Whpa. 1. Matiu 22: 1—15.
- 17—Ratapu 9 i Muri i to te Tokotoru. G
 1 Kingi 10: 1—25. Roma 14 me 15:
 1—8.
 1 Kingi 11: 1—15. Matiu 25, 31.
- 24—Ra o Patoromu Apotoro.
 (Ratapu 10 i Muri i to te Tokotoru). R
 Kenahi 28: 10—18. 1 Kori. 4: 18 me
 5.
 Tiu. 18: 15. Matiu 28.